

I surrealismens ånd

av David Rivelsrud

1. oktober 1999

Å få besøk av poeten Kjell Erik Vindtorn (nå: Triztan Vindtorn) er en spesiell opplevelse. Han fremstår som et original, som et utropstegn i nyere norsk litteraturhistorie. Vindtorn er spennende, ikke bare i kraft av sin særegne skrivestil, men også i sin gåtefulle opptreden i sammenhenger som dette. To 9. klasser og et knippe nysgjerrige lærere har møtt opp for et to timers Vindtorn-show – et samarbeidsprosjekt mellom Lier Bibliotek (Tranby filial) og Tranby Skole.

Poesiens irrasjonelle kraft

Vindtorn åpner seansen med å si noe generelt om hvordan han ønsker å definere poesi.

- Drømmen er svært viktig, sier han.

I drømmen kan man tillate seg å stå helt fri uten å bry seg om hva andre måtte mene eller tenke. Vindtorn retter en pekefinger mot dagens rasjonelle tenkning, ja han nærmest advarer oss mot den. Det er bare i drømmen det irrasjonelle får boltre seg helt fritt, mener han. Derfor oppfordrer han oss alle til å alltid ha penn og papir tilgjengelig på nattbordet slik at man kan notere ned drømmene side før man glemmer dem.

Vindtorn søker altså den totale friheten. Og den finner han i drømmen som han så kan uttrykke gjennom metaforer i poesien. Den totale friheten er ikke nødvendigvis rasjonell, så hva som egentlig menes med diktet spiller egentlig ingen rolle.

- Gåten stilles ikke i diktet for å løses, men for å virke i diktets gåtefullhet, sier han.

Hvorfor blir man dikter?

Det åpnes for spørsmål fra elevene:

- Hvorfor ble du dikter?

Vindtorn klør seg lett i skjegget før han begynner å fortelle litt om sin bakgrunn. Han vokste opp i Drammen, men flyttet en periode av sitt liv til Rio De Janeiro i Brasil. Dette ble en så enormt stor kulturkollisjon så han bare måtte dikte. Men selv om dette kanskje var den direkte årsaken, legger han svært stor vekt på at han er et produkt av den samtiden han lever og har levet i, og de

opplevelsene har hatt. Vindtorn snakker her om hvor viktig menneskets totale forståelseshorisont er for alle våre valg i livet – inkludert yrkesvalg.

For Vindtorn ble det å dikte en perfekt måte å tilfredsstille sitt intense behov for å uttrykke seg i noe.

En ekte surrealist

I likhet med all annen nyskapende og fremmed kunst (og kanskje særlig surrealismen), har også Vindtorns lyrikk vært utsatt for kritikk opp gjennom årene. ”Debutanten Kjell Erik Vindtorn er nok sloppet litt for tidlig gjennom nåløyet”, slår VGs anmelder fast i sin anmeldelse av samlingen ”Sentrifuge”. Og videre skriver han: ”De fleste av hans dikt virker som modernistisk konvensjon, og dét tror jeg er mer *hans* skyld enn modernismens.”

Det er gått nesten tretti år siden Vindtorn debuterte (i 1970) og han har blitt mer akseptert med årene. Bl.a. beskriver Øystein Rottum (i Norges litteraturhistorie) han som en surrealistisk dikter med ”en billedfantasi som savner sin make” og med ”en sjelden språklig vitalitet”.

- Hvorfor bruker du ikke punktum og komma?, undrer en av elevene.

Dette er en del av selve motivasjonen for å diktet, svarer Vindtorn. Frihet kombinert med nytenkning er svært viktig – og tegnsetningen ble et hinder for denne friheten, sier han. Og han sammenligner den frie rytmen med jazzmusikk – og særlig John Coltrane.

For å understreke hva han mener med surrealistisk frihet og nytenkning tar han frem noen eksempler fra kunsten. Først viser han et bilde av *Fontene*. Fontene er navnet på det urinal som Marcel Duchamp satte opp på en kunstutstilling i 1917 og klarte å sjokkere verden med. Så tar Vindtorn frem René Magrittes berømte maleri *Le Viol* – et bilde av et kvinnehode der øynene er blitt erstattet med bryster og munnen forestiller et kvinnelig kjønnsorgan.

Vindtorns billedfremvisning og kunnskaper fascinerer alle de som er tilstede, og jeg vil tro at han også oppnår en viss forståelse for den surrealistiske tankegangen.

- Kunsten eller diktet skal oppleves uhindret av fornuft og forståelse, sier Vindtorn. Poenget er å fremskaffe en fornemmelse og videre det viktigste: *OPPLEVELSE*. Kunst er først og fremst *opplevelse!*

Diktlesing

Som for å demonstrere hva han mente med opplevelse, får vi en urfremføring av han siste dikt.

- Jeg leste noe i Dagbladet som gjorde meg forbanna. Så skrev jeg dette – på ti minutter, sier han.

Diktlesing er en opplevelse, og særlig i dette tilfellet. En slags skildring eller reflektering

over vår samtidskultur i Vindtorns vanvittige orddrakt. At diktet kanskje er noe vanskelig å få tak i for enkelte, men allikevel er en stor opplevelse, må sies å være et komplement til en garvet surrealist. For det *var* virkelig en opplevelse.

Fremtiden

En av elevene spør om Vindtorn kommer til å dikte, også i fremtiden. Spørsmålet besvares uten betenkningstid ved å sitere et ordtak:

- Det er svært vanskelig å spå, spesielt om fremtiden.

Sikkert er det i alle fall at det kommer en ny diktsamling om ikke så altfor lenge "Slik trær føder barn" skal den hete. Det skulle vel også overraske meg om dette er det siste vi hører fra Vindtorn. Han som nesten har utgitt en diktsamling i året, og som nærmest virker utrettelig på nye ideer. Den som lever får se.

En oppfordring til elevene

Dersom noen syntes det var vanskelig å forstå alt det Vindtorn sa på sitt besøk på Tranby skole, så tror jeg i alle fall man oppfattet hans sterke advarsel og oppfordring:

- Det er svært farlig å ikke lese!!

Den indre språklige filmen er svært viktig. Man må bruke det hodet man er skapt med.

Jeg tror vi alle oppfattet dette. Dessverre er det slik i dag at vi trenger slike oppfordringer av og til – og noen mer enn andre. Vi må lære oss å bruke sansene bedre. Vi må lære oss å oppleve noe. Jeg tror alle opplevde noe da vi hadde besøk av Kjell Erik Vindtorn.